

نگاهی دوباره به انسان از منظر اسلام

تألیف و گردآوری :
دکتر علیرضا رشیدی
(عضو هیات علمی دانشگاه رازی)

دانشگاه رازی

سرشناسه	رشیدی، علیرضا، ۱۳۲۰-
عنوان	نگاهی دوباره به انسان از منظر اسلام/تالیف و گردآوری علیرضا رشیدی.
مشخصات نشر	کرمانشاه: دانشگاه رازی، ۱۳۹۰=۲۰۱۱ م.
مشخصات ظاهری	۱۶۱ص.
فروست	دانشگاه رازی: ۲۱۶: معارف اسلامی: ۱۶
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۲۵۸-۲۲-۰
یادداشت	م.ع به انگلیسی: A. Rashidi. A New of Concepts of Man in Islam
یادداشت	: کتابنامه:
موضوع	: انسان (اسلام)
شناسه افزوده	دانشگاه رازی
رده بندی کنگره	۱۳۹۰ ن ۵۳ ر ۲ / ۲۲۶ BP
رده بندی دیویی	۲۹۷/۲۶۶

۲۱۶

دانشگاه رازی

A New of Concepts of Man in Islam

A. Rashidi.

Razi University Press

© 2011/1390

Price: 35000Rials

عنوان کتاب: نگاهی دوباره به انسان از منظر اسلام

تألیف: علیرضا رشیدی

ناشر: دانشگاه رازی

تاریخ چاپ: ۱۳۹۰-اول

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۵۸-۲۲-۰

ISBN: 978-600-54548-22-0

Printed in Iran

طبع: وزیری

مرکز پخش: تهران: مرکز نشر دانشگاهی ۸۸۵۵۶۱۶۸ - کتابیران ۱۵ - ۶۶۵۶۶۵۱۰ - دانشیران ۶۶۲۱۶۱۷۶

Tehran: Ketabiran: 021 66566510-5 Daneshiran: 021 66416176

کرمانشاه: مرکز چاپ و نشر دانشگاه رازی - تلفکس ۲۲۸۰۸۰۲ - ۲۱۶۶۷۵۰ ۰۸۳۱

Kermanshah: 0831 4266750 - 4280802

Email: publication@razi.ac.ir

مسئولیت درستی مطالب به عهده نویسنده می باشد

(حق چاپ برای ناشر محفوظ است)

(All rights reserved)

پیشگفتار

قرآن کریم هم مبداء انسان را خدا می داند و هم مقصد وی را، چه آنکه آغازش از خداست و پایان و سرانجامش نیز به سوی اوست. بر طبق آیات قرآنی، هدف انسان سیر به سوی خداست، یعنی سیر به سوی کمال بی نهایت، انسان باید با حرکت و شدنهای تکاملی خویش، خود را به سوی خدا بکشانند. «وَاللّٰهُ مَلِكُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا وَ اِلٰهِ الْمَصِيْر» (مائده، ۱۸) ملک آسمانها و زمین و آنچه که در آن هست از خداست و همه به سوی او در حرکت هستند.

«يَا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ اِنَّكَ كَادِحٌ اِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمَلَأْ قِيَهَ» (انشقاق، ۶) ای انسان، همانا تو با تلاشها و شدنها، رهسپار پیشگاه پروردگار هستی و به دیدار او نایل خواهی شد.

روح حاکم بر این نوشتار دلالت بر مطمح نظر قرار دادن دیدگاه بالا می نماید، لذا در هفت فصل تحت عناوین کلیات انسان شناسی، هدفگذاری جهان آفرینش و منشأ پیدایش انسان، فطرت، ابعاد وجودی انسان، عوامل هدایت و تکامل انسان، انسان آزاد است یا مجبور؟ و شاخصهای کمال انسان، تنظیم شده است.

نوشتار حاضر در واقع حاصل تجربه و تحقیق، مطالعه ی سالیان متضادی و همچنین تدریس درس انسان از دیدگاه اسلام در طول سالهای گذشته می باشد و می تواند به عنوان منبعی برای درس انسان از دیدگاه اسلام، مورد توجه قرار گیرد. زیرا که تلاش شده است تا محتوای کتاب با سرفصلهای مصوب درس هماهنگ باشد. اطمینان دارم این نوشتار خالی از اشکال نیست، تذکرات و راهنماییهای سودمند اساتید گرامی، دانشجویان و خوانندگان محترم را با کمال تواضع و احترام پذیرفته و در بازنویسی بعدی مورد توجه قرار خواهم داد.

نگارنده فرصت را مفتنم می شمارد و صمیمانه از اساتید گرانمایه و فرهیخته، آقایان دکتر محمد جعفر پاک سرشت، دکتر علی شریعتمداری، دکتر علی قائمی، دکتر مسعود صفائی مقدم و دکتر خسرو باقری که در دوران تحصیلات تکمیلی در محضرشان تَلَّمذ نموده و همچنین از صاحب نظران ارجمند آقایان عبدالله نصری و احمد واعظی که در طی این نوشتار از آثار علمی آنان بهره های فراوان کسب نموده ام، کمال تشکر و قدردانی را می نماید.

فهرست فصول

- فصل اول: کلیات انسان شناسی..... ۱
- فصل دوم: هدفداری جهان آفرینش و منشأ پیدایش انسان..... ۱۹
- فصل سوم: فطرت..... ۳۳
- فصل چهارم: ابعاد وجودی انسان..... ۵۱
- فصل پنجم: عوامل هدایت و تکامل انسان..... ۶۷
- فصل ششم: انسان آزاد است یا مجبور؟..... ۱۱۱
- فصل هفتم: شاخص های کمال انسان..... ۱۲۳

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیشگفتار.....

فصل اول: کلیات انسان شناسی

۳	مقدمه.....
۴	اهمیت و ضرورت انسان شناسی.....
۶	انواع انسان شناسی.....
۶	۱- انسان شناسی فلسفی.....
۷	۲- انسان شناسی علمی.....
۷	الف- انسان شناسی فیزیکی.....
۸	ب- باستان شناسی.....
۸	ج- انسان شناسی فرهنگی.....
۸	د- زبان شناسی.....
۹	۳- انسان شناسی دینی.....
۹	انسان شناسی بر اساس آموزه های دین اسلام.....
۱۰	انسان موجودی در حال صیوررت و شدن.....
۱۱	انسان خلیفه خدا و وارث زمین.....
۱۲	مقام خلیفه الهی آدمی بر اساس مقام علمی اوست.....

فصل دوم: هدفداری جهان آفرینش و منشأ پیدایش انسان

۲۱	هدفدار بودن جهان آفرینش.....
۲۳	خاک و آب دو عنصر اساسی در پیدایش انسان.....
۲۴	خلقت از طین.....
۲۷	شگفتی آفرینش آدم (ع) از دیدگاه امام علی (ع).....

۲۸	 مکان خلقت انسان
۳۰	 منزلت خلقت انسان از منظر خداوند

فصل سوم: فطرت

۳۵	 فطرت انسان
۳۶	 پیمانی میان انسان و خدا (عالم ذر)
۳۸	 آیا بشر ذاتاً با خدا آشناست
۴۰	 طبیعت و سرشت مشترک
۴۴	 دو بعد طبیعت انسان از دیدگاه قرآن

فصل چهارم: ابعاد وجودی انسان

۵۳	 بعد روحی و بعد مادی انسان
۵۵	 اسلام و ابعاد روحی و مادی انسان
۵۸	 نفس چیست؟
۶۱	 مفهوم نفس از دیدگاه قرآن کریم
۶۲	 ۱- نفس به معنای درون انسان
۶۳	 ۲- نفس به معنای اصل و بن انسان
۶۳	 ۳- نفس به معنای انسان و شخص
۶۳	 آیا نفس همان روح است؟
۶۴	 حالات نفس

فصل پنجم: عوامل هدایت و تکامل انسان

۶۹	 ۱- عبادت
۷۱	 ۲- تقوا در قرآن و روایات
۷۶	 ۳- تفکر و تعقل

۷۹	چستی عقل در قرآن و حدیث.....
۸۰	رابطه عقل و عاطفه چگونه است؟.....
۸۱	۴- ایمان و عمل صالح.....
۸۲	توأم ساختن ایمان و عمل از دیدگاه قرآن و حدیث.....
۸۳	آمیختگی ایمان و یقین.....
۸۶	۵- ذکر خدا.....
۸۸	حجابی بین انسان و خدا نیست.....
۹۰	راز شب زنده داری.....
۹۲	راههای هدایت انسان.....
۹۲	الف- قرآن.....
۹۴	ب- پیامبران.....
۹۷	منشأ و انگیزه دعوت انبیاء.....
۹۸	انسان و بشارت و انذار.....
۹۹	ج- عملکرد خود فرد.....
۱۰۱	د- پیروی از پیامبران و امامان معصوم (ع).....
۱۰۴	هـ- روش مراقبه و محاسبه نفس.....
۱۰۶	و- دنیا به عنوان جایگاه اکتساب کمال.....

فصل ششم: انسان آزاد است یا مجبور؟

۱۱۳	انسان و آزادی.....
۱۱۳	آیات موافق اختیار.....
۱۱۴	آیات موافق جبر.....
۱۱۵	نظریه ی امر بین الامرین راه حل سوم سازگاری.....
۱۱۸	مفهوم آزادی در قرآن.....
۱۲۱	ابعاد آزادی از نظر قرآن.....

فصل هفتم: شاخص های کمال انسان

ویژگیهای انسان کامل از دیدگاه قرآن و روایات	۱۲۵
ایمان به خدا، انبیاء و رستاخیز	۱۲۵
توانمندی در دین	۱۲۵
تفکر و اندیشیدن	۱۲۶
حق مداری و باطل گریزی	۱۲۷
وفاداری و صدق و راستی	۱۲۸
دوری از تکبر و خودپسندی	۱۲۹
تذکرپذیری	۱۳۱
پرهیز از حرص و طمع	۱۳۱
قناعت	۱۳۳
دوری از تملق و چاپلوسی	۱۳۵
قلب خاشع	۱۳۶
امانت داری	۱۳۷
توکل و پایداری	۱۳۹
مجاهده با هوای نفس و کنترل شهوات	۱۴۰
عدالت گرایی	۱۴۱
خیرخواهی	۱۴۲
منابع	۱۴۵
نمایه	۱۴۹